

Nr 40

Utlåtande i anledning av väckta motioner om traktorsläpvnags utrustande med varningsskylt.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 370 i första kammaren av herr *Peterson, Eric*, samt nr 227 i andra kammaren av herrar *Boija* och *Enskog*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att bestämmelse införes i 5 § vägtrafikförordningen att släpvagn, som föres efter traktor, skall vara baktill åt höger försedd med en väl synlig skylt med ordet »TRAKTOR» i reflekterande text samt att närmare bestämmelser om skyltens storlek, utförande och placering måtte fastställas av Kungl. Maj:t.

Beträffande de skäl motionärerna åberopat till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 227.

Över motionerna har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden från kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och statens trafiksäkerhetsråd. Utskottet har därjämte berett Folk-rörelsernas motorförbund, Kungl. automobilklubben, Motormännens riksförbund och Motorförarnas helnykterhetsförbund tillfälle att avgiva yttranden över motionerna. De tre sistnämnda har därvid avgivit yttrande genom sitt gemensamma organ Motororganisationernas samarbetsdelegation.

Gällande bestämmelser

Jämlikt 5 § *vägtrafikförordningen den 28 september 1951* gäller, att traktor vid färd under mörker på allmän väg, gata eller annan allmän plats skall föra minst två på samma höjd, en på vardera sidan av fordonet, anbragta lyktor, som kastar vitt eller gult sken framåt av sådan sammanlagd ljusstyrka, att traktorn kan föras på betryggande sätt. Dessutom skall traktorn vara försedd baktill dels med två på samma höjd, en på vardera sidan av fordonet, anbragta lyktor, som visar rött sken bakåt,

dels ock med två på samma sätt anbragta reflexanordningar, som vid belysning återkastar rött sken bakåt. Baklyktor och reflexanordningar får kombineras och erfordras ej, då sådana anordningar finns på tillkopplat fordon. Då traktor i annat fall föres under mörker, skall den vara försedd dels på högra sidan med lykta, som visar vitt eller gult sken framåt, dels på högra sidan med lykta, som visar rött sken bakåt, dels ock baktill med två reflexanordningar, som vid belysning återkastar rött sken bakåt. Anordning för rött sken bakåt erfordras dock icke, då sådan anordning finns på tillkopplat fordon.

Jämlikt 6 § vägtrafikförordningen gäller, att släpfordon som drages av traktor vid färd under mörker på allmän väg, gata eller annan allmän plats baktill skall vara försett med dels två på samma höjd, en på vardera sidan, anbragta lyktor, som visar rött sken bakåt, dels ock två reflexanordningar, som vid belysning återkastar rött sken bakåt. Vid färd med flera släpfordon gäller dessa föreskrifter endast för det sista av dem. Då släpfordon, vars högra del skjuter längre in i vägbanan än det dragande fordonet, föres under mörker, skall, om skillnaden överstiger 20 centimeter, framtill på högra sidan av släpfordonet föras en lykta, som visar vitt eller gult sken framåt.

Slutligen må nämnas att 51 § vägtrafikförordningen föreskriver, att fordon, som under mörker är uppställt på väg annorstädes än på parkeringsplats, skall, såvida tillfredsställande vägbelysning icke är anordnad, vara försett med belysnings- och reflexanordningar i enlighet med vad som är föreskrivet, då fordonet föres under mörker på väg. Å släpfordon, som icke är kopplat till bil eller traktor, skall därutöver finnas belysnings- eller reflexanordning, som utsänder eller reflekterar vitt eller gult ljus framåt.

Historik

Enligt den ursprungliga lydelsen av vägtrafikförordningen behövde baktill på traktor och släpfordon efter traktor föras endast antingen en baklykta eller reflexanordning.

Bestämmelserna skärptes emellertid genom *propositionen nr 172 till 1955 års riksdag*. I denna föreslogs att traktor och släpvagn skulle föra dels på högra sidan en lykta, som visade rött sken bakåt, dels ock två på samma höjd, en på vardera sidan av traktorn, anbragta reflexanordningar, som vid belysning återkastade rött sken bakåt. Samtidigt föreslogs regeln att släpfordon, som är avsevärt bredare än det dragande fordonet, skulle föra särskild lykta framtill på högra sidan. Till grund för propositionen låg ett av *1953 års trafiksäkerhetsutredning* i december 1954 framlagt betänkande. Utredningen motiverade ifrågavarande förslag på följande sätt:

Vad särskilt angår traktorer, motorredskap, mopeder, cyklar och hästfordon m.fl. fordon, för vilka finnes valrätt mellan baklykta och reflexanordning, har det alldeles övervägande antalet ägare valt den billigare reflexanordningen. Det är dock enligt utredningens mening ur flera synpunkter mera angeläget, att sådana fordon blir väl utmärkta för bakomvarande trafikanter, än vad fallet är med bilar och motorcyklar. Ett långsamt gående fordon blir ideligen upphunnet och omkört av andra fordon. Reflexanordning är ett nödfallsmedel, som i den starkt växande trafiken icke längre kan accepteras. Den är klart otillräcklig i fall, då ett omkörande motorfordon endast har parkeringslyktorna tända, och är icke heller tillfyllest om det bakomvarande fordonet föres med halvljus. Särskilt kritisk blir situationen vid möte med annat fordon, vars lyktor icke är rätt avbländade; förmågan hos förare att upptäcka framförvarande fordon är nämligen vid bländning starkt nedsatt. En nedsmutsad baklykta är i princip bättre än en rengjord reflektor. Enligt utredningens mening bör därför varje fordon på väg under mörker vara försett med lykta, som visar rött sken bakåt.

Föredragande departementschefen instämde i dessa uttalanden, och riksdagen hade ingen erinran mot propositionen i denna del.

Genom *propositionen nr 69 till 1958 års A-riksdag* skärptes ifrågasvarande bestämmelser ånyo. Då lades nämligen fram förslag om två baklyktor, placerade på samma höjd, en på vardera sidan av traktorn respektive släpfordonet. Förslaget motiverades bland annat med att alla bredare fordon borde vara försedda med såväl två baklyktor som två reflektorer. Riksdagen godkände förslaget.

Motionerna

Motionärerna framhåller att traktor med släpvagn är en långsamt gående fordonskombination, som är vanlig på våra vägar och som lätt kan förväxlas med en lastbil. Enär ett sådant fordonståg framföres på samma vägbana som fordon med betydligt högre hastighet, tvingas de sistnämnda att företaga omkörningar eller att, då omkörning ej kan ske, verkställa inbromsningar. För att eliminera olycksriskerna i samband med sådana manövrar måste enligt motionärernas mening fordonstågen utmärkas på sådant sätt att bakomvarande fordonsförare i god tid får klart för sig, att det framförvarande fordonet föres med låg hastighet.

Remissyttrandena

Av remissinstanserna biträder Folkrörelsernas motorförbund motionärernas förslag, medan de övriga instanserna förklarar att behov av den föreslagna lagstiftningen icke föreligger.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anför bland annat:

Den i motionerna föreslagna åtgärden att förse traktorsläp med särskild varningsskylt torde, om den genomfördes, komma att innebära stora praktiska svårigheter. Det kan konstateras, att en dylik skylt bör kunna läsas på ett avstånd av 150—200 m, varvid den i skylten ingående texten måste givas en höjd av 200—250 mm och varningsskylten en ungefärlig storlek av $400 \times 1\,800$ mm. Med hänsyn till skyltens storlek och placering på till traktorn kopplad släpvagn eller arbetsredskap synes fast montering av densamma icke praktiskt möjlig, eftersom skylten ofta skulle bliva till hinder. En lätt avtagbar skylt är icke heller en praktiskt godtagbar lösning, eftersom erfarenheten visar, att icke-fasta skyltar i dylika sammanhang icke användes i avsedd omfattning.

Styrelsen erinrar därjämte om de skärpningar i föreskrifterna beträffande traktors och traktorsläpvnags belysningsutrustning, som genomförts efter vägtrafikförordningens ikraftträdande, och förmenar med hänsyn härtill och till att de praktiska förutsättningarna för anbringande av skylt på traktorsläp icke torde föreligga, att det icke är påkallat med den i motionerna föreslagna åtgärden.

Statens trafiksäkerhetsråd framhåller, att även andra fordon än traktorer med släpvagn stundom uppträder med låg hastighet i trafiken. På grund härav och då det inte är utrett i vilken utsträckning traktortåg eller andra fordon vållar olyckor av angivet slag, anser rådet att det icke för närvarande bör komma i fråga att genomföra en lagstiftning i enlighet med motionärernas förslag. Därest sådan lagstiftning ändock skulle komma till stånd, bör den avsedda varningen enligt rådets mening icke meddelas genom ordet »TRAKTOR» utan genom symbol av sådan karaktär, att innebörden av densamma kan uppfattas jämväl av utlänningar.

Motororganisationernas samarbetsdelegation erinrar också om 1955 och 1958 års lagändringar, varigenom bestämmelserna beträffande traktors och släpvnags belysning baktill skärpts. Till följd härav anser delegationen att behov icke föreligger att införa skyldighet att föra speciell skylt för släpvagn till traktor. Frågan bör emellertid hänvisas till den nyligen tillsatta utredningen, som har i uppdrag att verkställa en översyn av vägtrafiklagstiftningen.

Folkrörelsernas motorförbund understryker den fara för trafiken, som det ständigt växande antalet traktorsläpvnagar utgör, samt fortsätter:

På grund av sin låga hastighet stoppar de mycket ofta upp trafiken, blir upphov till flera omkörningar och vållar mycket ofta hastiga inbromsningar med allt vad det kan innebära. Särskilt besvärligt kan det vara under mörker, då bilisterna ofta för sent upptäcker att det rör sig om ett långsamtgående traktorsläp och inte en lastbil. Detta faromoment borde kunna göras mindre om traktorsläpen utrustades med ordentligt tilltagna skyltar — i stil exempelvis med skolskjutsarnas — av reflekterande material som klart markerar vad det är för fordon.

Utskottet

I förevarande motioner göres gällande, att fordonskombinationer bestående av traktor med tillkopplad släpvagn utgör ett faromoment i trafiken. På grund av sin låga hastighet ger de nämligen upphov till ett flertal omkörningar och tvingar, i de fall då sådana ej omedelbart kan verkställas, den bakomvarande trafiken till ofta kraftiga inbromsningar. För att minska olycksriskerna i samband med förekomsten av sådan fordonskombinationer måste enligt motionärernas mening traktorsläpvnagen utmärkas på sådant sätt att bakomvarande fordonsförare i god tid får klart för sig att fordons-tåget föres med låg hastighet. I anledning därav hemställer de, att släp-fordon, som drages av traktor, obligatoriskt skall vara försett med en väl synlig skylt med texten »Traktor».

Såsom framgår av den tidigare redogörelsen har statsmakterna under de senare åren haft uppmärksamheten riktad på det problem som traktor-släpvnagnarna onekligen utgör i trafiken. Detta har resulterat i att bestämmelserna beträffande traktorsläpvnags utrustande med belynings- och reflexanordningar skärpts såväl 1955 som 1958. Sålunda skall numera vid färd under mörker på allmän väg på sådan vagn finnas dels två baklyktor och dels två reflexanordningar. Att innan erfarenhet vunnits av dessa förbättringar införa skyldighet att förse traktorsläpvnagn med särskild varnings-skylt finner utskottet i likhet med fem av de sex remissinstaserna icke påkallat. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Under åberopande av det anförda får utskottet sålunda hemställa,

att förevarande motioner, I: 370 och II: 227, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 april 1961

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Hamrin-Thorell, fru Carlqvist*, fru Gärda Svenson, herrar Birke* och Nyman;

från andra kammaren: herrar Nilsson i Göteborg, Odhe, Wiklund i Stockholm, Fredriksson, fru Eriksson i Ängelholm, herrar Hamilton, Gomér* och Tobé*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.